

מנין לעונה אמן שלא יגביה קולו יותר מן המברך

והטעם לזה נראה, שהנה הברכה ועניית אמן יש לכל אחד מעלה וחסרון על פני חברו. הברכה מצד אחד היא העיקר והאמן הוא הסכמה על הברכה, ומאידך יש מעלה באמן של אמירת "קל מלך נאמן" שהוא ענין נוסף, ולכך אין לענות אמן ולהגביה קולו יותר מן המברך משום שבזה מחשיב את האמן יותר מן הברכה עצמה. אך כל זה רק כאשר אין זה הדרך. אך בציבור תמיד האמן יותר חזק מקולו של החזן ואין טעם וריח לומר שהציבור ינמיכו את קולם כפי החזן.

צריך ביאור, כיצד יתיישבו הדברים עם מה שנאמר בגמ' בשבת **כל העונה אמן יהא שמייה רבה בכל כוחו קורעין לו גזר דינו וכו'.** ומחמת זה יש שסברו שאין לענות אמן יהא שמייה רבה מברך יותר מן המברך. אמנם מנהג העולם אינו כן.

ונראה לחלק בין אמן של ציבור לאמן של יחיד. שאמן בציבור כל עניינו הוא להרים את קולו כדי שישמע קול המון רב, וזהו כבוד שמים ואין טעם להפסיד ענין זה, אך כאשר מדובר ביחיד אין להגביה קולו יותר מן המברך.

מנין למתרגם שלא יגביה קולו יותר מן המברך

מדובר בתרגום של תורה שמתרגמים את הפסוקים בשעת הקריאה. והיה מקום לומר שהתרגום איננו אלא ללמד את התורה, ומבואר כאן, שהתרגום הוא גם כן חשוב כמו הקריאה, וגדולה מזו אמרו בירושלמי, שאף המתרגם לא יסמוך על עמוד, אלא באימה וביראה. והינו שהשמיעה של דברי התורה בתרגומם, נחשב כאילו קוראים מתוך הכתב ומתרגמים. כלומר המתרגם יש בו לכאורה המשך של הקורא.

גדלו לה' אתי - כי שם ה' אקרא - לשם מה נאמרו שתי הדרשות, וביאור הפלוגתא אם שנים יכולים לזמן רשות

והנה בהמשך הסוגיא נחלקו האם אפשר לזמן בשנים. ולכאורה מצד החלק של הענייה גם אחד יכול לענות, אך הפנייה אין לה משמעות, שאין טעם לכאורה שהאחד יפנה אל האחד לזמן. וזהו ביאור מחלוקתם אם אפשר לעשות זימון בשנים, הינו איזהו החלק העיקרי של הזימון.

שו"ד שיש לזה ראייה מדברי רש"י בעמוד ב' שכתב להדיא, שהטעם שנשים מזמנות לעצמן הוא משום שיש בהם דעות ויש בהם גדלו לה' אתי. נמצא שמחלוקתם היא האם עיקר הזימון הוא משום גדלו, או משום כי שם ה' אקרא.

נראה שיש שני עניינים בזימון. א] שהאחד פונה אל השנים לברך את ה'. ב] שהשנים השומעים את ברכתו של האחד עונים על ברכתו ומצטרפים אליו.

ונראה ששני הפסוקים הנדרשים הם כנגד שני חלקי הזימון. הפסוק גדלו לה' אתי, מלמד שכאשר יש שלושה אזי זה מספיק חשוב שהאחד יפנה אל השנים ויאמר להם הב לן ונברך. והם עונים יהי שם ה' מבורך. והפסוק השני כי שם ה' אקרא הוא האופן של הענייה שהם עונים לא על פנייתו לברך את ה', אלא על עצם ברכתו.

בדין שנים שאכלו כאחת אם עדיף שיזמנו או יברכו כל אחד לבדו

איתא בגמ' תא שמא שלושה שאכלו כאחת חייבים לזמן והקשו על מאן דאמר שנים שרצון לזמן מזמנים ותירצה הגמ', התם חובה הכא רשות. וצריך ביאור מעיקרא מאי קסבר שהקשה מזה.

ונראה שהנה למ"ד אין לזמן בשנים, סבר שעדיף שכל אחד יברך לעצמו, וכן מבואר בדף מה עמוד ב', ששנים שאכלו כאחת מצווה ליחלק. ויש לדון למ"ד מזמנים בשנים, האם סבר **שעדיף** לזמן בשנים, או **שאפשר** לזמן בשנים. ונפק"מ שאם עדיף לברך בשנים, אזי כל מה שנאמר שהוא רשות הוא רק שאפשר להם ליחלק ולברך כל אחד בזמן אחר, אך אם מברכים ביחד אין להם לבטל את זה. וזהו שהוקשה לו, הרי עד כמה שאפשר לזמן אם כן מדוע אינו חייב בזימון.

ועל זה משיב שהוא רשות. הינו שאין שום ענין לזמן בשנים, אלא אדרבה עדיף שכל אחד יברך לעצמו, אלא שיש להם גם אפשרות לזמן בשנים. והתחדש בתירוץ הגמ' שאין בעצם שום ענין לזמן בשנים, אלא שיש חשיבות גם לשנים. ועד עכשיו סברה הגמ' לומר שיש ענין לזמן בשנים יותר מאשר שכל אחד יברך לעצמו.

תא שמא שלושה שאכלו כאחת - התם חובה

צריך ביאור מעיקרא מאי קסבר שהקשה מזה. ונראה שהוקשה לו, הרי עד כמה **שאפשר** לזמן אם כן מדוע אינו חייב בזימון. ונראה שהנה בדעת מאן דאמר שנים שאכלו כאחת יכולים לזמן יש לחקור, האם הכוונה שיכולים ליחלק ויכולים לברך ביחד. אך אם מברכים ביחד חייבים לברך בזימון, או שיכולים להיחלק גם בשעת הברכה. וסברה הגמ' שמשמע מן המשנה שאין שום חיוב לברך ביחד אלא בשלושה ובשנים אין חיוב. ותירצה הגמ' שהוא רשות גם באופן שמברכים כאחת. והתחדש בתירוץ הגמ' שאין בעצם שום ענין לזמן בשנים, אלא שיש חשיבות גם לשנים. ועד עכשיו סברה הגמ' לומר שיש ענין לזמן בשנים יותר מאשר שכל אחד יברך לעצמו.

שאני התם דקבעו ליה בחובה מעיקרא

רש"י פירש גדול המצווה ועושה. ולכאורה לשם מה הוצרך לכך, הרי די בעצם זה שכעת לאחר שהלך האחד פקעה חובת הזימון. עוד יש להעיר, הרי אינם רשאים ליחלק משום האחד שיברך בלא חובת זימון שחלה עליו. **ונראה** דהנה יש לחקור בשלושה שהלך אחד מהם, למ"ד שנים שרצו לזמן מזמנים, האם יש להם **חובת** זימון, ומקיימים אותה בשנים. או שאין להם כלל חובת זימון אפילו בשנים. **וסבר** רש"י שאם היינו אומרים שיש להם חובת זימון, אם כן אין לתירוץ הגמ' טעם וריח, דמה אכפת לן שהוא זימון של רשות, הרי כעת נהפך לחובה. אלא מוכח שחובת הזימון איננה חובה דגברא אלא חובת החבורה. ועד כמה שיהיה זימון בחבורה זו, לית לן בה. ומה שאין רשאים ליחלק הוא משום שמפקיעים את החובה מעליהם, ואף אם יקיימוה אינה חשובה כמו אם היתה חובה. ומבואר שגדול המצווה ועושה הוא לא רק שבח בגברא אלא שבח בעצם מעשה המצווה.

הדבר תמוה מאוד, הרי יתכן שאינם רוצים להיות חייבים שיהיה אסור להם להיחלק. ונראה לחדש שהשמש אינו יכול לקבוע אותם שלא יוכלו להיחלק, שהרי השמש מלכתחילה אינו אוכל עמהם ממש אלא יוצא ובא. וכל ענינו של השמש הוא שעושה ברכה של שנים לברכה של שלוש.

מאה נשי כתרי גברי דמיא

צריך ביאור מהיכא הוה פשיטא להו דנשים אין חייבות בזימון. ונראה שקיבוץ של נשים אינו קיבוץ של צירוף, כיון שכל ענין הצירוף הוא הפרסום שבדבר, ואכילת הנשים היא בצניעות.

שאני התם דאיכא דעות

למדנו שהמחלוקת אם שנים יכולים לזמן לא היתה האם יש זימון רשות או אין זימון רשות, אלא האם יש צירוף של שנים, והנה רש"י כתב שבשנים אין צירוף של גדלו לה' אתי.

שאני התם דאקבעו להו בחובה מעיקרא

צריך ביאור וכי לא ידע דבר זה מעיקרא. ונראה, דהנה יש לדון היכא שהיו שלושה מעיקרא ומת אחד מהם, האם יכולים לעשות זימון של שנים למאן דאמר אם רצו מזמנים בשנים או דלמא אין יכולים. דבפשטות יכולים, אך מאידך אפשר לומר שאינם יכולים, כיון שהם שנים מתוך שלושה, וכל החשיבות של שנים, אינה אלא כשזה היה צירופם. אך שנים מתוך שלושה גריעי משנים, ואינם יכולים לזמן אפילו נאנס השלישי ולא בירך עמהם. ונראה שזהו הנידון בגמ', שבתחילה סברה הגמ' לומר שלעולם יכולים שנים לזמן, ואם כן שמע מינה מדבעו השנים לחזר על השלישי, שמע מינה שבלעדיו לא יוכלו לזמן, ויש ראייה ששנים אינם מזמנים. ודחי דשנים מזמנים ברשות, אבל שנים מתוך שלושה אינם מזמנים ברשות.

ואפשר לומר דזהו גופא כוונת הגמ' לעיל, דשלושה אינם נחלקים, ומפרש משום דמקבעו להו בחובה, הינו שאי אפשר לעשות רשות אפילו אם ירצו.

מהות החילוק בין זימון שהוא ברכת שניהם לשומע כעונה שהוא ברכת האחד

צריך ביאור מהו ההבדל בין שומע כעונה לזימון. הרי בשניהם יוצא בברכת חברו, ובשניהם נחשב ששולח את חברו לברך בשבילו. לפי מה שידוע בשם החזון איש ששומע כעונה אינו דיבור, אלא הצטרפות.

ונראה שכאשר האחד מברך והשני שומע את ברכתו **בכדי לצאת**, אזי נמצא שאין האחד נשלח לברך על ידי חברו אלא מברך לעצמו והוא מצטרף אליו ונטפל אליו, וזה לא לכתחילה להיות נטפל לברכה. אך אם שניהם מברכים יחדיו, אין זו טפלות אלא צורת ברכה משותפת. ומה שכתב רש"י שהטעם שנחשב ברכת שניהם משום שאומרים ברוך ונברך, אינו דווקא, שהרי לקמן כתב רש"י שאף בברכת המוציא נחשב ברכת שניהם אם הם שלושה, שמע מינה שאין זה בדוקא אלא כפי שביארנו.

"זימון" בברכת המוציא לשיטת רש"י

מבואר ברש"י ששנים שאכלו כאחד מצוה ליחלק בברכת המזון וברכת המוציא. ומשמע שבשלושה שאכלו כאחד, אדרבה עדיף שגם ברכת המוציא יברך האחד להוציא את כולם, כפי שאנו נוהגים בשבת. וטעם הדבר נראה שברכת המוציא איננה ברכת הנהנין גרידא, אלא ברכת הסעודה, ועדיף שהברכה החשובה על הסעודה יברך האחד לכולם. וטעם הדבר שכביכול יש כאן ברכה לא רק על כך שיש להם לחם אלא על כך שיש לחם לאנשים רבים, ולכך אף בברכת המוציא יש חשיבות אם מברכים לכמה אנשים ביחד. אך לעומת זאת נראה **שהמברך על פירות ומגדנות בתוך הסעודה כל אחד יברך לעצמו**.

מהות הזימון כשהשלישי אינו מברך עמהם

יש לעיין איזה מין **זימון** שייך כאשר האחד אינו מברך עמהם. ונראה שיש שתי דרגות בזימון. לברך את ברכת הזימון, ולצאת בברכת האחד. וברכת הזימון היא ברכה בפני עצמם, שמברכים את ה' ביחד. וכן חזינן בהמשך שרצו לעשות זימון לאחר הברכה.

תשעה נראין כעשרה – מה פשר הדבר

יש לעיין במהות הסברה בזה. ונראה דהנה מקור הדין שצריך עשרה הוא מזה שנאמר הבדלו מתוך העדה הזו, וכתוב ונקדשתי בתוך בני ישראל. ויש לעיין מהו ענין זה של תוך. **ונראה** לומר שמה שנאמר ונקדשתי "בתוך" כמו שנאמר כל כלי חרס אשר יפול מהם אל **תוכו** שיש תוך לכלי חרס שהאוכלין והמשקין מתקבצים לתוכו כך יש בית קיבול של אנשים, שהוא ראוי

סופר מברך ובור יוצא צריך ביאור מאי קמ"ל הרי אינו יכול לברך ואם כן ודאי שבדיעבד עדיף שישמע מאשר לא יברך. ונראה שמדובר בבור הינו שאינו מעובד. וכדאמרין לקמן שיש נוסחאות בברכת המזון שניכר בהם שהוא בור. והיה מקום לומר שעדיף שיברך וקמ"ל שאם הוא בור שאינו בקי בנוסח היטב, עדיף שישמע מאחר ולא יברך בעצמו. כלומר כיון שהוא הידור מצוה לברך בעצמו כמבואר בתוס' בסוכה לח: שלברך בעצמו הוא הידור מצוה, יש יותר הידור לברך בנוסח מדויק.

ואין שנים מפסיקין לאחד צריך עיון מדוע לא יפסיקו השנים לאחד, הרי אחד מהם רוצה לילך, ומדוע לא יפסיקו עבורו, וכי מידת סדום עבדינן הכא. והרי מבואר שלפנים משורת הדין אפשר לשנים לברך. וכי איזו שורת הדין שייכת כאן, שלא יפסיקו השנים. **ועוד צ"ע**. ברש"י כתב שלפנים משורת הדין לאחשוביה, ולכאורה למה הוצרך לומר כן, היה לו לומר לפנים משורת הדין הינו שלא היה צריך להפסיק. **ונראה** שכך הוא ביאור הדבר, שהרי ברכת הזימון באה עם חיוב הברכה, ואם שנים גמרו את הסעודה, נחשב שכעת הגיעה חובת הברכה לעיקר הסעודה, ולכן יש לאחד להפסיק, ולהמשיך לאחר מכן. אך בשנים אין להם להפסיק, משום שעיקר הסעודה עודנה קיימת, אם כן אין זה נחשב זימון שאחד יזמן והשנים יענו לו, כיון שעיקר הזימון הוא מה שמברכים ביחד. ורב פפא שהפסיק לר' אבא, על כרחך שלא רק שענה לו אלא הפסיק את סעודתו, ולמה עשה כן, אלא על כרחך להחשיבו וללמד על חשיבותו, שסיים את סעודתו בשבילו.